

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen,
Révész-tér 2. szám. (Kistemplom.)

KIADÓHIVATAL: Debrecen,
Kálvin-tér 17. szám. (Püspöki hivatal.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Előfizetési ár 1 évre 8 pengő.
Postatakarékpénztári csekk számla: 43,916.

FŐSZERKESZTŐ: DR. RÉVÉSZ IMRE. FELELŐS SZERKESZTŐ: URAY SÁNDOR.

Vasárnapi beszámoló.

I. Thess. 5:16.

Ha vasárnap este sorra járhatnánk a házakat és mindenütt megkérdezhetnénk, hogy milyen vasárnapja volt a hajlék lakóinak, akkor nagyon különböző lenne a válasz. Bizonyára volna, aki azt mondaná: gyönyörű vasárnapom volt. Volna, aki azt mondaná: a bánat vonta be szomorúsággal a vasárnapomat. Volna, aki súlyos betegségére hivatkoznék, mondván: milyen vasárnapja lehetne egy ilyen szegény, agyongyötört betegnek? Volna, aki elmondaná, hogy vendégségben volt és kitűnően mulatott; vagy vendégei voltak és azokkal jól elszórakozott. Volna, aki elmondaná, hogy mit látott a színházban, vagy a moziban. És így tovább. Tarka tömkeleg a válasz. Ahány lélek, annyiféleképpen hangzik az. A vasárnapi beszámoló azonban nem mindenkinél vonatkozik csak földi dolgokra. Nagy számmal találunk olyanokat, akik azt felelnék a kérdésünkre: én ma templomban voltam. Imádkoztam. Igét hallgattam. Az istengyermeki méltóság minden örömet éreztem. Az Úr dicsősége felragyogott előttem. Az Úrral találkoztam.

A vasárnapjukról beszámolók mindegyikéhez hangzik az Ige:

— Mindenkor örüljetek!

Erre a parancsszerű felhívásra megint sokféle a válasz, mert azt mondja a gyönyörű vasárnap-pal dicsekedő: hát persze, erre nem kell tanítani engem, merthiszen úgyszólván örömmöm volt. Azt mondja a bánatos: hogyan lehessen örülni a bánat súlya alatt? Azt mondja a súlyos beteg: én örüljek a halálra-vivő úton? Azt mondja a vendégeskedő: az örömet nem lehet ráparancsolni valakire; az vagy megvan, vagy nincs és ha nincs, akkor miért erőszakolni? Azt mondja a mozis, vagy színházas: nagyszerűen telt el az időm. Közben mindegyikhez, örülőkhez és sirókhöz hangzik:

— Mindenkor örüljetek!

Ezt az Igét az érti csak meg igazán, aki az Úrral találkozott. Az ilyen tudja csak, hogy mi az öröm. Nem mosoly. Nem vidám ének. Nem ragyogó arc.

Nem földi ujjongás. Megsiratja bűneit és hallja az Atya megbocsátó szavát. Ez az öröm. Zokog a gyötrelmek közt és érzi, hogy az égi Kéz letörli könnyeit. Ez az öröm. Temetőben jár. Megáll egy fejfa mellett. Elsiratja, akit már annyiszor elsiratott. És hallja az égi Szót: ne sirj! És felszáradnak Nála a könnyek. Ez az öröm. Elcsüggedt. Erőtelennek érzi magát. És hallja az Úr szavát: akik az Úrban bíznak, azoknak erejük megújul. Ez az öröm. A vasárnapi örömről sem feledkezik meg, amely földi kapcsolatból áradt felé. Ezt is Isten kezéből veszi boldogan. Ez az öröm. Az Úrral találkozott. Ez a legtisztább és legáldottabb öröm. Megérti, hogy ez a felhívás: mindenkor örüljetek, annyit is jelent, hogy: add át nekem egészen a szívedet. Ahol az Úr van, ott van a mennyeknek országa.

Ez a mi világunk nagyon szomorú világ. Kevés benne az öröm. A vasárnapból — fájdalom — szürke hétköznap lett. Mikor aztán elmúlik, másnapra nem marad semmi ünnepi felemelkedés belőle. A világnak lassanként nem lesz igazi vasárnapja; olyan vasárnapja, amelyikből fény áradhatna a hétköznapok küzdelmeire és munkáira. A világban lassanként mindig több lesz a szomorú ember, a csüggeteg ember, az erőtelen ember. Isten azonban nem ilyenekkel akarja benépesíteni a földet. Ezekkel nem lehet nagy dolgokat végbevinni. Ezeknek a lelkéből nem fény árad, hanem sötét lemondás; vagy zúgolódó elégedetlenség; vagy eltorzult arcú gyűlölet. Ez a világ lassanként átalakul a vasárnapnélküliek hétköznapjává. Pedig mit jelent, óh, mit jelent egy édesanyára nézve, ha elmondhatja, hogy nemcsak vasárnapon, hanem minden napon az Úrral találkozott. Mit jelent egy küzdő és otthona boldogságáért harcoló férfira, ha elmondhatja, hogy az Úrral találkozott? Mit jelent egy hivatalnokra, egy kereskedőre, egy iparosra, egy szántóvetőre, egy tanítóra, egy gazdagemberre, egy államférfiúra, ha az Úrral valóban találkozott? Mindent jelent. Az otthon, a társadalom, az egyház, a nemzet: mindmind gazdagabbá lesz azok által, akiknek lelkében

ott van ez az öröm, az Úrban való öröm, a Vele-találkozás öröme.

— Mindenkor örüljete! — hangzik az Ige. És miért? Mert:

— Ti mindnyájan világosság fiai vagytok és nappal fiai; nem vagyunk az éjszakáé, sem a sötétségé (I. Thess. 5:5).

A világban növekszik a sötétség. Ragyogó fény

után vágyunk. Ezt küldte Isten örök szeretetéből a Jézus Krisztus által. Megértjük Általa, hogy mit jelent a világosság fainak lenni. És mikor halljuk, hogy Mindenkor örüljete, boldogan szorítjuk az Igét a szívünkhöz és boldogan mondjuk:

— Ahol az Úr van, ott van a mennyeknek országa. Ott van az öröm.

Böszörményi Jenő.

Nyílt levél

több debreceni református atyánkfiához.

Január hó végén Ravasz László püspök úr és alulírott egy-egy azonos szövegű levelet kapott, mind a kettőt Debrecenből kelteve.

A levél szó- és betűszerinti szövege a következő:

„A zsidók nagyarányú áttérése Egyházunkba arra indít bennünket, hogy mint jó keresztyének aggodalmunkat fejezzük ki a tisztán számításból eredő ál-keresztyénség miatt.

Az átkeresztelkedés oka világosan áll előttünk, fajtáinkra jellemző erőszakossággal, ami nekünk szent: azt is, mint eszközt arra használják fel, hogy anyagi jólétüket, további uralmukat és káros befolyásukat maguknak biztosítsák.

Mint híthű keresztyének kijelentjük, hogy ezekkel a vallásunkat megcsúfoló ál-keresztyénekkal egy templomba járni nem óhajtunk, mert nyugodtabb években a szórványos áttérések még elfogadhatók, de a rájuk nézve oly zavaros jelenben kézen fekvő az ok és az Egyháznak sem volna szabad nézni az ezzel járó lélekszám emelkedést és a vele járó anyagi előnyöket, mert ez a faj a keresztyén Egyházak által prédikált szegénységet és szerénységet az új Egyház keretén belül sem fogják magukévá tenni, hanem továbbra is megmaradnak az igazi keresztyéneket kizsákmányoló idegen fajnak, akiknek még könnyit munkájukban az új keresztyén voltuk.

A fenti elhatározásunk mellett megmaradunk és ez okból templomainkat nem látogatjuk, mivel közösséget ezzel a fajjal sem ott, sem az életben nem vállalunk.

A Ravasz Lászlóhoz írott levélen 27 aláírás van, a hozzám intézettet 16-an írták alá. A nevek részben azonosak a kettőn.

A levélírók ugyan sehol sem mondják azt magukról, hogy ők reformátusok, sem azt, hogy debreceni egyházközségünk tagjai. A lakása címét egyik sem írta oda, foglalkozását is csak egyetlenegy. Minthogy azonban levelüket református lelkipásztoroknak címezték és Debrecenből keltezték, mégis csak az a legközelebbi eső feltevés, hogy debreceni reformátusok. Ennek következtében első dolgom volt, hogy a neveknek utánanézzem a teljesjogú — tehát az egyházi teherviselésben vagy személyesen, vagy férjük révén résztvevő és (amennyiben a teherviselési kötelezettségeknél s egyéb törvényes feltételeknek eleget tesznek) aktív és passzív egyházi választójoggal felruházott — debreceni egyháztagok hivatalos jegyzékében. Az eredmény az lett, hogy mindössze 9 (kilenc) névről sikerült megállapítani

több-kevesebb valószínűséggel az illetőknek debreceni református egyháztag-voltát; a többi név a jegyzékben vagy egyáltalán nem szerepel, vagy pedig oly tömegesen található, hogy az eredmény ugyanegy: mert pl. „Nagy Jánosné“ 103, „Nagy Józsefné“ legalább 50, „Kovács István“ 36 van a nyilvánított debreceni egyháztagok között.

Minthogy másfelől azt mégis csak illik feltennem, hogy az aláírt nevek nem költöztek s viszont a fenti okokból lehetetlen mindenik aláíró címére külön levelet küldeni — pedig legjobban ezt és a nyilvánosság mellőzését szerettem volna —, kénytelen vagyok a levélíróknak ezúton adni meg lelkipásztori feleletemet, nemcsak a magam, hanem a Ravasz László szolgatársam nevében is, aki ezt, illetékesség címén, reámbizta.

Feleletem a következő:

1. „A zsidók nagyarányú áttérése egyházunkba“ a debreceni református egyházban nem forog fenn. Az áttérések száma a legutóbbi esztendőben a megelőző évek átlagához képest emelkedést mutat ugyan, de a debreceni zsidóságnak a keresztyén felekezetekéhez viszonyított arányszámához képest „nagyarányúnak“ ma sem mondható.

2. A debreceni református egyházban a zsidók megkeresztelése és az egyház tagjai közé való felvétele egyetlenegy esetben sem történt, ma sem történik olyan könnyelmű és csak az egyház „anyagi előnyeire“ néző felületességgel, amilyet a levélírók feltételeznek. Magam pl. első debreceni lelkipásztorságom idején tíz és fél év alatt (1920 júniusától 1930 novemberéig) mindössze 5, azaz öt zsidót kereszteltem meg — ezek közül is csak három volt debreceni lakos —, természetesen valamennyit hosszú és alapos oktatás és lelkipásztori előkészítés után. (Második, mostani debreceni lelkipásztorságomban, 1938 szeptember 25. óta, még kísérletet sem tett senki ezirányban nálam.) Legjobb tudomásom szerint többi debreceni lelkipásztortársaimnak is ez volt a multban és ma is ez a gyakorlata. Magam is, többi lelkipásztortársaim is számos esetben zárkoztunk el zsidók megkeresztelése és egyházunkba felvétele elöl, amikor azt vettük észre, hogy az illetőnek ebben a törekvésében nem a mélyebb lelki indítékoké a vezérszerep.

3. A végből, hogy — a mai helyzetre tekintettel — szintül még teljesebben ki legyenek zárva áttérni szándékozó zsidóknál a nem méltó indítékok, a tiszántúli református egyházkerület folyó évi február

1-én tartott közgyűlése az egyházkerület valamennyi egyházközségére és lelkipásztorára vonatkozó rögtöni hatállyal elrendelte, hogy a nem-keresztyén vallásokból református egyházunkba átlépni szándékozók legalább 6 és legfeljebb 12 havi, megfelelő tartalmú előkészítő oktatásban részesítendő, hetenként 2 órában. Egyúttal munkába vétetett az egyházkerületi közgyűlés, egy, az áttéréseket teljes részletességgel rendező szabályrendeletet is.

4. A fentebbiek alapján megállapítható, hogy a levélírók ennek az ügynek állásáról nincsenek kellőképpen tájékozva. Nem is lehetnek, mert közülük még azokat sem ismertük eddig hűséges templombajáróknak s az egyházunk életében tevékenyen résztvevő, vagy legalább annak dolgai iránt szeretettel érdeklődő reformátusoknak, akiknek a kilétét olyanamilyen valószínűséggel meg tudjuk állapítani. Alapítalan állításaikat nem az egyházuk iránti szeretet és Krisztus dicsőségének féltése fűti, hanem egészen más szenvedély.

5. A zsidókérdés politikai és egyéb világi vonatkozásaival az egyház és annak lelkipásztorai nem foglalkozhatnak hivatásszerűleg. Ezért a levélíróknak a zsidó fajról tett kijelentéseire nem óhajtok kiterjeszkedni. Különben is, az olyan látással és beállítással, amely szerint a zsidók ma (!) a végből lennének tömegesen keresztyénekké, hogy annál könnyebben zsákmányolhassák ki az „igazi” keresztyéneket — nagyon bajos volna vitára szállani.

6. A református keresztyén egyház szempontjából beannyit itt egyedül az érdekel: minek tekintjük mi a megkeresztelkedett és egyházunkba belépett zsidókat? A felelet egyszerű: mindaddig, amíg kétségtelenül meg nem győződünk arról, hogy keresztyénységük és reformátusságuk csupa képmutatás és külső máz, nem tekintjük őket másnak, mint Krisztusban testvéreinknek. Sőt eltaszítanunk még az olyan, régebben megkeresztelkedett zsidókat sem szabad, akiknek megtérése ösztönességében — súlyok jelek alapján — egyelőre kételkedni vagyunk kénytelenek: ezekért is, pusztán azon az alapon, hogy a szent keresztség önekik a református egyház által kiszolgáltattott, már felelősek vagyunk Istennek és az anyaszentegyháznak s minden rajtunk állót meg kell tennünk a végből, hogy Krisztust ők is igazán megismerjék s Előtte szívük szerint meghódoljanak. Ne felejtjük el, hogy ugyanaz a hűséges és igazmondó Isten, akinek átka betelt és folyton betelik a Jézus Krisztust megtagadott és magából kivetett zsidóságon, azt is megígérte, hogy egykor majd, az időknek végén, a zsidó szívek keménysége meg fog törni és „az egész Izráel megtartatik” (Római levél 11:26). Természetesen megtartatik, azaz üdvösségre jut nem a zsidóság egésze, mint faji és népi egység, hanem a zsidóságnak mindama tagjai, akik „a lelki Izráel”-hez, Isten örök egyházához tartoznak, mert Isten őket a Krisztusért üdvösségre választotta, csak úgy, mint más fajoknak és népeknek Általa kiválasztott gyermekeit: „Mert megbánhatatlanok az Istennek ajándékai, és az ő elhívása” (Róm. lev. 11:29). Aki tehát a keresztyénné lett zsidókról általánosságban úgy gondolkozik, mint a levélírók: az Isten ígéreteit hazudtolja meg és Krisztus igazságának végleges győzelmében nem hisz.

7. Ha a levélírók csakugyan olyan „jó” és „hithű” keresztyének, amilyeneknek mondják magu-

kat, akkor a templombajárásukat nem tehetik attól függővé, hogy ott megtért és megkeresztelt zsidók jelen vannak-e. Jó és hitéhez hű keresztyének nem imádkozhatik úgy az Istenhez, mint a farizeus: „Hálákat adok néked Isten, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek... mint im ez is” (Lukács ev. 18:11). Miért akarják a levélírók pontosan ezt a farizeusi magatartást — a legutálatosabb judaista vonások egyikét — utánozni, és miért akarnak különb keresztyének lenni a Jézus Krisztusnál, aki igenis eljárt a templomba és ott imádkozott együtt képmutató farizeusokkal és irástudókkal, közmegvetésben részesült vámszedőkkel stb., — csak azt nem tűrte, hogy a templomi istentisztelet kúfárság alkalmául használják fel egyesek?

Ha pedig a levélírók — amint okunk van feltenni — eddig sem voltak valami nagyon hűséges templombajárók, akkor legalább a keresztyén nyíltszívűség követelményét tartsák egy kissé szemük előtt, azaz ne akarják az egyházuk iránti szeretetlen közönyüknek palástul vetni ezt az utólagos indokolást: hogy t. i. ők megkeresztelt zsidókkal együtt nem járnak a templomba.

*

Kedves levélíró testvéreim!

Mély fájdalommal olvastam levelüket és szeretettel kérem, térjenek vissza arról a veszedelmes lelki tévútról, amelyen, világi szenvedélyek sugallatára, elindultak. Aki a magyar református templomba a fajgyűlölet tüzes üszkét beleveti, az ugyanolyan értékű cselekedetet végez, mint aki a magyar református családba a paráznság szellemét telepítené be, vagy a magyar református iskolában babonaságot tanítana. Mindegyikkel egyszerre mérgeznék meg és dúlná föl egyháza és nemzete lelkét. A politikai, társadalmi, gazdasági, művelődési életben vannak ma a zsidókérdéssel kapcsolatban olyan feladatok, amelyek lehető gyorsan és gyökeresen meg kell oldani, mert hozzáértő és felelős magyarok szerint az ezzel járó kikerülhetetlen fájdalmak és megrázkódtatások nem fognak jelenteni akkora kockázatot a nemzet életére és jövőjére nézve, mint amekkora kockázatot e szempontból a megoldás halogatása vagy felszínessége fogna jelenteni. De ehhez a templomnak semmi köze. Isten tiszteletében és félelmében, Igéje hallgatásában és befogadásában, Krisztus egyházának kerítésén belül nincsen első és másodosztályú keresztyén. Ott mind egyformák vagyunk, mert mind megkegyelemzett és folytonosan kegyelemre szoruló, halálraítélt bűnösök vagyunk, akármelyik fajhoz, társadalmi osztályhoz, politikai párhoz stb. tartozunk is. A képmutatás, amennyire zsidó bűn, ugyanannyira magyar református bűn is. Sem a bűnnek nincs fajisága, sem a Kegyelemnek nincsenek korlátai.

Testvérem, aki nem akarod templomainkat látogatni: vigyázz, mert Isten egykor még meglátogat téged. És azt hiszed, Ő előtte akkor meg fog állani az a mentséged, amelyet most, templombanem-járásod ürügyeül, mi előttünk felhozol? „Ma, ha az Ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveteket!” Testvéreim: még tart a „ma!”.

Atyafiúi szeretettel:

Debrecen, 1939 február 9.

Révész Imre,
püspök.

Átdolgozás vagy revízió?

(Befejező közlemény)

B) A fordítás „újonnan átdolgozás”-ánál nem lehet említés nélkül hagyni, hogy

a) a 38-as *nem javította ki* a 8-asnak nem egy nyilvánvaló hibáját. Lássunk csak egy néhány példát:

1. Mt 2₁₆ a 8-asban: minden gyermeket; a 38-asban: minden kis gyermeket. Helyesen: minden fiú gyermeket.

2. Mt 5₃₆ a 8-asban: egyetlen hajszálat sem tehetsz fehérré vagy feketévé; a 38-asban: egyetlen hajszálat sem tudsz fehérré vagy feketévé tenni. Helyes a régi Károli: nem teremthetsz egy fehér vagy fekete hajszálat.

3. Mt 6₁ a 8-as és 38-as szerint: alamizsnátokat ne osztogassátok. Helyesen a kritikai szöveg megállapította szerint: Kegyességeket ne gyakoroljátok.

4. Mt 12₄₀-ben a 8-as cethalat, a 38-as cetet ír, holott Jónás 2₁ nagy halat említ mindkét átdolgozásban.

5. Mt 15₁₁-ben a 8-as: fertőzteti meg, a 38-as: szennyezi be; helyesebb: teszi tisztátalanná.

6. Mt 17₂₅-ben a 8-as: igen; a 38-as: de igen. Magyarul: fizeti.

7. Mt 22₃₁-ben a 8-as és 38-as: nem olvastátok-e? Helyesen: nem tudjátok-e?

b) A fordítás *helyesebb és magyarosabb* kétségtelenül nem egy helyen, ami a 38-asnak erőssége a 8-assal szemben. Így például

1. Mt 6₂₇ a 8-asban: termetét egy arasszal; helyesen a 38-asban: életét egy arasznyival.

2. Mt 7₂₁ és 26 a 8-asban: valaki; a 38-asban helyesen: mindazt, mindaz.

3. Mt 13₅₂ a 8-asban: éléstárból; a 38-asban helyesen: tárházából.

4. Mt 15₃ a 8-asban: hágjátok át; a 38-asban helyesen: szegitek meg.

5. Mt 20₁₂ a 8-asban: azok az utolsók; a 38-asban helyesen: ezek az utolsók.

e) *Jobban fordít a 38-as*, mint a 8-as (bár ez sem rossz), több helyen így:

1. Mt 2₃ a 8-asban: megháborodék; a 38-asban: nyugtalan lett.

2. Mt 6₁₃ a 8-asban: kísértetbe; a 38-asban: kísértésbe.

3. Mt 8₁₀ a 8-asban: Jézus pedig, a mikor ezt hallá, elcsodálkozék; a 38-asban: Jézus ennek halatára elcsodálkozott.

d) De viszont sok helyen *rosszabb a 38-as*, mint a 8-as. Például:

1. Mt 5₂₇ a 38-asban: ne légy házasságtörő; helyesen: ne paráználkodjál. A 38-as a német fordítást követi: Du sollst nicht ehebrechen, ami érthető is, mert a német 2Móz 20₁₄ és 5Móz 5₁₇ ugyanezt írja. De már a magyar ószövetség a 38-asban is Ne paráználkodjál-t ír és haszinte a Mt 6₂₇₋₃₂-ben előfordul a *πορνεία* is, mindamellett az egész szakasz sokkal inkább követeli a tágabb értelmű ne paráználkodjál parancsolat tartalmát, mint ezt: ne légy házasságtörő.

2. Mt 6₂₃ a 38-asban: ha ellenben hibás a szemed; helyesen úgy, mint a 8-asban: ha pedig a te szemed gonosz. Más a gonosz szem, más a rossz szem és ismét más a hibás szem.

3. Mt 8₁₄ a 38-asban: ágynak esett; helyesen a 8-asban: fekszik.

4. Mt 9₁₆ a 38-asban: rosszabb szakadás; helyesen a 8-asban: nagyobb szakadás.

5. Mt 9₁₆-ban a 38-as avult ruhát említ a 8-asban olvasható ócska ruha helyett. Helyes, mert az avult ruhát nehezebb megföldani, mint az ócskát. De már 9₁₇-ben a 8-as a helyesebb, mert az ó tömlő szakadozik szét, ha bele új bort töltenek, az ócska tömlőkbe (38-as) nem lehet bort tölteni, mert az ócska azt mutatja, hogy nem ép.

C) Vannak a 38-asban *meglepő újítások*, amelyeket elfogadás előtt meg kell vitatni. Ilyen

1. A Zsidókhöz írt levél címe a 38-asban: *A Héberrekhez*. Ennek a levélnek a címében Komjáthy (1533) óta századokon át mindig a zsidó szó volt benne. Czeglédy volt az első, aki mindkét fordításában a héber szót használja. De bár első fordítása óta (1924) tizenöt év telt el és ez idő alatt az ő második fordítását nem számítva, öt fordítás jelent meg, ezek közül e tekintetben csak kettő (Masznyik és Hornyánszky) követi, a többi meghagyja a négy százados elnevezést. Elismerem, hogy sem a régiség, sem a többség (23 fordítás 4-gyel szemben) nem döntő a tudományos helyesség mellett. Éppen azért helyénvalónak tartom annak megemlítését, hogy a magyar szövegnek megfelelő görög eredetiben különböző alakban 200-szor fordul elő a *zsidó* szó és csak 14 ízben a *héber* szó. E tizennégyből is a 38-as csak 9 ízben fordít a *héber* szóval (Ján 5₂ 19₁₃ 17₂₀ 20₁₆ ACs 21₄₀ 22₂ 26₁₄ 2Ko 11₂₂), öt ízben pedig a *zsidó* szóval (ACs 6₁ Fil 3₅ két ízben, Jel 9₁₁ 16₁₆). Figyelembe kell venni azt is, hogy a 14 hely közül 10 helyen világosan a nyelvről van szó s csak négy helyen (2Ko 11₂₂ ACs 6₁ Fil 3₅ két ízben) mint népről, vagy fajról; ezért e négy hely közül a három utolsóban igen helyesen a *zsidó* szóval fordít a 38-as.

A fogság utáni időben nem is beszélhetünk másokról, mint a zsidókról; legfeljebb a nyelvre használhatjuk a héber szót úgy, amint Ján 19₂₀-ban a *ῥωμαιοὶ* szót a 38-as igen helyesen így fordítja: latin nyelven, nem pedig: római nyelven. Nincs tehát — a külföldiekhez való szolgálai alkalmazkodáson kívül — semmi oka annak, hogy a valamennyi keresztyén felekezeti magyar bibliafordítások túlnyomó részében századok óta használt *Zsidókhöz* szót a Héberrekhez szóval cseréljük ki. De ha már elkövette a 38-as ezt a következtetlenséget, akkor sem helyes ennyi cím: A Héberrekhez. A görög eredetiben a páli iratok egyikénél sincs ott a levél szó, a 38-as mégis mindenhova helyesen odateszi. Nem vétett volna a hűség ellen, ha itt is oda írta volna. Sokkal helyesebb tehát a 8-asban olvasható cím: A Zsidókhöz írt levél.

b) Szembeszökő újítás az ószövetség 45 helyén *a részeknek, illetve verseknek új beosztása*. Pontosán megnéztük valamennyi helyet, összehasonlítva a masszoréti szöveg, valamint az egyháziilag elfogadott világhírű fordítások — vulgata, revideált Luther, authorized, American standard és az átdolgozott Káldi — beosztásával. És meglepetéssel tapasztaltuk, hogy a masszoréti beosztással egyezőnek mondható ugyan az új számozás, de viszont a fentírt egyházi bibliai közül még a revideált Luther fordítással sem azonegy (négy eltérés), a többiből pedig jórészt

különböző. Úgy gondolom, nem tévedek, ha azt mondom, hogy a biblia több, mint ezer fordításából nincs egyetlenegy sem, amelyiknek a beosztása éppennyolyan, mint a 38-asé.

Mire való volt akkor a változtatás? Nem lehet rá más felelet, mint a héber szöveg beosztásához való alkalmazkodás végett. De hiszen, aki a héber bibliát kezébe veszi, annak tudnia kell annyit a nyelvből, hogy eltérő beosztás esetén utána tud keresni a megfelelő helynek. De ha ezt a tudományos beosztást a könnyítés céljából nem helytelenítem is, rosszalom azt, hogy az új beosztás van vastag számokkal nyomva (tehát e szerint keres az olvasó), a régi beosztás pedig zárójelbe tett vékony számokkal, ezért tehát tévútra jut a buzgó bibliás lélek. Megfordítva kellene nyomni: a régi beosztást fekete vastag számokkal, a masszoréta beosztást zárójeltes vékony számokkal. A régi versbeosztás meghagyása nem vét a tekintély ellen, mert a masszoréta beosztás is emberi.

Ellérő versszámok az Újszövetségben is vannak, így pl. a 38-asban Mt 10₂₀ = a 8-asban Mt 10_{19b} 20, a Ján 1₃₈ = 1₃₈₋₃₉, az 1P 2_{8a} = 1P 2_{7b}, a Jel 13_{1a} = 12₁₈. Ez a számváltoztatás azért veszedelmesebb, mint az ószövetségben, mert semmi külső jelzése nincs és nem egyszer a görög szövegre sem támaszkodhatik.

c) Ujság hatását kelti a szöveg folytatolagos szedése. Ennél azonban figyelmesnek kell lenni, mert a számozásnál könnyen lehet hiba. Így pl. a számozásnál nincs meg Mt 13₅₀ L 5₂₆ 6₁₅ Jn 1₅₁ ACs 20₅ Jel 12₁₄ 18₁₈ 22₅ jelzés. Megtévesztőbbek azok a sajtóhibák, amikor Mk 1₂₈ helyett 20₅ Jn 14₁₉ helyett 10₅ R 4₁₄ h. 41, 1Ko 10₂₂ h. 27, Jel 5₃ h. 5, 20₉ h. 5 van nyomtatva. Zavaró az, hogy ACs 8₂₄ számmal két verset is találunk egymás után, Zsi 11₂₀ után pedig kimaradt a 20. vers szövege és a 21. vers száma.

d) Feltűnő a vizsolyi bibliában megvolt, de a hanau biblia óta dőlt betűs szedéssel helyettesített zárójel (l. pl. Mk 5₈ 9₄₄ 46 13₁₄ L 1₇₀ stb.) behozatala, valamint az eddig csaknem teljesen mellőzött, most pedig a 38-asban ugyancsak meghonosított *időzőjelek* (l. pl. ACs 15₂₃₋₂₉ 17₂₈ 23₂₆₋₃₀ R 9₇ 13₉ stb.). Nagyon meg kell gondolni, hogy az elfogadandó új szövegben legyen-e helye ezeknek az írásjeleknek s ha igen, milyen mértékig. A 38-asban a használatuk nem egyseges.

e) Nem tartom helyénvalóknak az *áhitatot rontó szavak* használatát. Ilyen pl. 2Sm 17₂₅: viszonya volt Zso 11₂: lődözzenek; Zso 144₁₂: sarokszobrok (szobrokról a zsidóknál nem lehet beszélni); Mt 5₂₈: bujavággal; ACs 19₄₀: csödület; 1Ko 6₉: kéjenc.

D) A magyar nyelv helyessége végett külön kellene megvizsgálni az egész fordítást. Azt gondolom, hogy e vizsgálatnál

a) helyesbítenék az ilyen és ehhez hasonló mondatokat és szavakat

1. anélkül, hogy (ohne dasz) Bir 12₁ Zak 11₅.
2. Szüköt látok-e örültekben 1Sm 21₁₆.
3. Nábót halálra van kövezve 1Ki 21₁₄.
4. és pedig (und zwar) Préd 9₁ Ez 48₁.
5. egy látomást láttam ACs 11₅.
6. egy hangot hallottam ACs 11₇.
7. ti fel vagytok fuvalkodva 1Ko 5₂.

8. a mi páskabarányunk is meg van ölve már 1Ko 5₇.

9. drága áron vagytok megvéve 1Ko 6₂₀.

10. Isten nem enged gúnyt űzni magából G 6₇.

11. behódolt 2P 2₁₉.

12. vegyél Jel 3₁₈.

Hogy ezek közül egyiket-másikat megtaláljuk a 8-asban is, nem lehet mentsége az újonnan átdolgozásnak.

b) Meg kell gondolni a magyarosságban a következeteséget.

1. Ha jó 2Sm 16₁₈-ban izraeliták, 2 Sm 4₂ 16₁₁-ben benjáminita, miért van Bir 12₆-ban efraimiak, amikor az előző versben olvasható az efraimita szó?

2. Ha használja a sokaság Mt 15₃₅, a tömeg Mt 15₃₉, a csödület ACs 19₄₀ szavakat, meg kellene különböztetnie a körülményeket, hol lehet beszélni egyikről, hol a másiktól?

3. Nagyon helyes az idő- és hosszúságúknak mai, vagy szemléltető nyelven való fordítása: könyvek Ezék 48₈ Ján 21₈ Jel 21₁₇; déli tizenkét óra Mt 27₄₅. De akkor miért jön a 8-as szemléltető *jutamatnyi* magyar szava helyett a 38-asba a *stádiumra* (L 24₁₃)? És miért nem lehet felcserélni magyar mértékre a batus L 16₆, kórus L 16₇ és metrét szavakat Ján 2₆?

4. Következetesnek kell lenni az *idegen nevek átírásánál* is. Nem helyén való tehát, hogy Mánóah Bir 13₂-ben az, aki Manóah Bir 16₃₁-ben. Akhája ACs 18₁₂-ben az, ami Akája ACs 18₂₇-ben. Priscilla ACs 18₁-ben, Priszka 1Ko 16₁₉-ben. Szíria 1Ki 22₃₁ Sirakuza ACs 28₁₂.

5. Következetesnek kell lenni a *helyesírásban* is, amelynek az akadémiai helyesírással kell egyeznie. Ezt már sokan méltán megemlítették a 38-asról. Ezért csak azt hozom fel például, hogy az *ügyhoggy* szó legalább háromféleképpen látható, ú. m.: úgy hogy Bir 12₅, úgy, hogy Jer 11₁₆ 1 Ko 1₇, úgyhoggy Mt 27₁₄. Mind a háromféle bőven található. A 38-as helyesírása sem nem következetes, sem nem szabályszerű.

E) Az egyes *szakaszok címei* nem tartoznak a szentírás szövegéhez, de azért mégsem közömbösek olyan könyvben, amelynek sarkán és első lapján azt olvassuk, hogy Szent Biblia.

Feltűnő tehát, amikor 2Sm 17 előtt a címben ezt olvassuk: „Akhitófel ravasz tanácsa meghiusul”, a szentírás pedig 2Sm 17₁₄-ben azt mondja e tanácsról, hogy „az jó volt”. Nem vehető komoly címnek Ezék 17 előtt ez: „Találós mese Dávid családjának jelenéről és jövőjéről.”

Nem magyaros Ján 6 előtt: Jézus ötezer embert kielégít. Rossz magyarsággal is azt elégitjük ki, akinek tartozunk, pl. a hitelezőt. Nem helyes cím ACs 20 előtt: Pál bejárja a hívőket. Helyeket, tájakat bejárunk, de embereket soha. 1Ko 1₁₈ előtt „A kereszt jelentősége” túlzott; jobb, ha ez lenne: A kereszt-halál jelentősége, vagy A keresztfáról szóló történet jelentősége.

A 38-as átdolgozáson még nagyon sok hívő magyarnak kell tudományosan és áldozatosan munkálkodni, míg az elér oda, hogy felválthatja az 1908. évi revíziót.

Erdős Károly.

Énekeskönyvünk dicséreteinek eredete

— Hozzászólás. —

Igaz örömmel olvastam e lap múlt évi I—VIII. számaiban Dr. Horkay Lászlónak hymnológiai tárgyú cikkét. Néhány adattal, helyesbitéssel én is szolgálni akarom az ügyet, mert Payr Sándor szerint „nem elég a magunk énekeskertjében való szemlélődés, érdeklődés, az énekekkel való szeretettel foglalkozás, hanem át kell pillantani a testvéregyház hymnológiai kertjébe is, mert sok énekvirágunk máshol kelt, csak átültetődött“ (Kálvin és a Kálvinizmus, 1936. Payr cikke, 410. lap). Átnézek hát a testvér kertjéből, de bepillantok a kath. egyház kertjébe is, mert annak hymnológiája is kapcsolatban van a prof. egyház énekgyűjteményével.

Adataimat, helyesbitéseimet alább adom:

7. d. *Ím bejöttünk (El-bémegyünk)* Payr szerint *Tempore introitus* (I. m. 410. l.)

8. d. *Örül mi szívünk.* Payr latin eredetűnek mondja: *O glorioso, o specioso* (I. m. 410. l.). Kálmán Farkas is annak mondja (Magy. Cantuale, 333. sz. Kath.).

13. d. *Alleluja, dicsérjétek* Fejes István szövege. A Kálmán-féle dallam felépítésében rokon az Örökké ó mennydörgő szó... (O Ewigkeit, o Donnervert) dallamával; egyik kivált az 1., 2., 3., 4., 6. s az utolsó sorában (V. ö.: Kapi Gyula: Korálkönyv a magyar ev. egyházközsegek használatára. 1912. 242. sz.-mal).

18. d. *Uram, a töredelmes* az ev. Szívem szerint kívánom utolsó órámat (Herzlich tut mit verlangen), Hassler János Leó (1564—1612) zeneszerző német népdalból szerzett korálja (Kapi 209.), mely után már Aách Mihály 1696-os Zöngedező Mennyei Kar-ában (Lőcse) megvan, Szívem szerint kívánom halotti szöveggel. Ez a korál Bach Máté és János passióiban hat-hatféle összhangosításban előfordul utólérhetetlen klasszikus feldolgozásban. Énekeskönyvünkben (Dunántúli ev. ékkv., 1911) tizenegy éneket írtak e dallamra, egy Gerhardt Pál (ő fő vérző sebekkel... Ha Isten velem van... Hagyjad a jó Istenre... (Lányi Illés), Gyötrődik az én lelkem. Thurzó (György éneke), Sántha Károly, Torkos László stb.

20. d. *Szomorúan sóhajl szívünk.* Dallama: Könyörülj, Úr Isten rajtunk. A XVI. századból való szép magyar dallam (V. ö.: Unit. ékkv. 1927. II. kiadás 22. számát, továbbá református ékkv., az erdélyi református egyházker. haszn. 1928. 78. sz.). Az utóbbi Szegedi Gergelynek tulajdonítja a dallamot, ami tévedés, mert Szegedi Gergely nem írt énekdallamot. Kapi Gyula és Kapi-Králik Jenő dolgozták fel nagy vegyeskari letétben orgonakisérettel.

21. d. *Ez esztendőt...* 23. d. *E húsvét...* 27. *E pünkösd ünnepében...* a Batthyány-kódexből (1541—1563) való dicséret, de benne vannak Geleji Öreg Graduáljában is (1636) dallamostól. Ez Geleji érdeme: a dallam lejegyzése. E húsvét ünnepében szövegét nem írhatta Budai Ézsaiás (1766—1841), mikor ez az ének először 1636-ban jelent meg, legfeljebb átdolgozhatta. E három dicséret dallama háromféleképpen van meg az erdélyi, a debreceni, az ev. ének- és korálkönyvekben. Az eddig legrégebb, a dicséretet kótával magyarázó református ékkv.: a kolozsvári (1751. és 1785.), az 1778 debreceni, a mai 1922 ref. ékkvek, nem is említve az ev. Kapi, Nagy Lajos,

Altdörfer korálkönyveket, mind különböző dallamot kótáz, vannak itt-ott egyező sorok is. Meg kellene állapítani az egyöntetű dallamot (V. ö. Kapi 288., a Szügyi J. ékkvét 1922. 96. lap s az említett ékkveket).

32. d. *Megáll az Isten igéje.* Szövege a Skariczáé, a mai kutatás szerint, bár többen kétlik, hogy ő lenne a fordító; vannak, akik Sztáray Mihály mellett kardoskodnak. (Egyik Luthert dicsőíti versében ugyanazon kifejezések vannak, mint az Erős vár-ban: „Ős ellenség...“, „E világ Ura...“, „Az ige kőszál...“, „Mienk a menny...“) A dicséret Szegedi Gergely 1569. ékkvből való (35. lap), de dallama sem nem az eredeti „Ein feste Burg ist unser Gott, sem a református Erős várunk nekünk az Isten dallama; csak utánzása az eredetinek.

33. d. *Hallók, Uram, szent igédet.* Az ismertetés Losonczy István Éneklésben Tanító Mester (1754) című munkájára hivatkozik. Kis János dunántúli ev. püspöknek (1770—1846) van ehhez hasonló éneke a Nagy-győri ev. ékkvben (1811) 511. sz. alatt: Boldog aki hallgatja s megtartja, Uram, beszéded (dt. 288.) Losonczy és Kisé is egy tőről kerültek a két ékkvbe, sőt van elődje is az 1785. kolozsvári református ékkvben, 10. sz. alatt:

„Édes Jézus, eljöttünk Szent Igédnek hallására,
Hajtsad érzékenységünk Mennyei Tudományodra,
Hogy e földről szívünk éppen Téhozzád felemelkedjen.“

Rokonok eredeti dallama: Kegyes Jézus, itt vagyunk. Ahle Rudolf (1625—1673) korálja, igehirdetés utáni énekünk; ugyanez van a kolozsvári ékkbe kótázva (V. ö. Gesangbuch für Brandenburg und Pommern, 1931. 130. sz., Kapi 118., Dtúli ékkv. 290., 198. számát).

42. d. *A nagy király jő, hozsánna, hozsánna!* Itt a 32., nálunk a 8. zsoltár dallamára van jegyezve.

69. d. *Jövel Szentlélek Úristen, Lelkünknek vigasága,* Batizi András éneke. Az ev. Zöngedező Mennyei Karban (1770) benne van (180.), de újabb ev. ékkvünkben elhagyták. Benne találjuk a Kisdi Benedek Cantus Catholici (1651) s a katolikusok legújabb karkönyvében: a Szent vagy Uram!-ban: Szállj alá, életadó Lélek (101. sz., Sik Sándor átdolgozásában, ritmikus formában.) A Szent vagy, Uram! ősi és újabb egyházi énekkincsünk tára. Szerkesztette: Harmat Artúr és Sik Sándor, 1932.

63. d. *Jövel, Szentlélek Úristen!* Magyar dallam. Először Geleji Öreg Graduáljában jön elő (1636). A hazai református dallamtól különbözik az erdélyi: kolozsvári 1751., 1785. ékkv-ek hangjegye. A különbség az 5., 6. sorban mutatkozik. Újabb kutatók azt mondják, hogy ez a színmagyar dallam — mert szövegét latinból Luther Márton ültette át németre s innét Batizi András magyarra —, a német: Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ., magyarul (Kapi 263.): Úr Jézus hozzád kiáltunk... dallamából keletkezett (Wittenberg, 1525). Hogy a két énekdallam első sora ugyanaz, ez semmit sem bizonyít; többi sora különböző (V. ö. Kapi 265. és 263. számát).

81. d. *A Krisztus Urunknak áldott születésén*

hazai dallama különbözik a kolozsvári (1751. és 1785.), az erdélyi 1928-as, a Borsay Samu erdélyi református korálkönyvétől (1922. 11. sz.), valamint az ev. korálkönyvtől (Kapi 68.), mi azonkívül nem kiegyenlített formában, hanem ritmikusan, ahogyan annak idején megszületett, énekeljük. Ez a ritmus :

Krisz-tus U-runk-nak ál-dott szü-le - té - sén.

82. d. Az Istennek szent angyala... dicséretre azt mondja Payr Sándor „Luther és az egyházi ének” című dolgozatában (Theol. Szemle, 1926. és 1927. évf.): „Volt a hazai evangélikusok részére egy kisebb és nagyobb ékkvük, melyek tartalmukban meg-egyeztek a Gönczi ékkvekkel, de más volt a beosztásuk. Ilyen volt a Breuer Lőrinc által 1642-ben kiadott ékkv. Ebben jelent meg először Luther: Vom Himmel hoch da komm ich her eredeti éneke magyarul:

„Im a magas mennyből jövök,
És nektek új hírt hirdetek,
Mely hír léssen kedves nektek,
Akiről én most éneklek.”

Kálmán Farkas Regius Király Jakab rozsnyói ev. lelkészben keresi a magyar fordítót (1650 †). Eleink ezzel a fordítással nem elégedtek meg, nemsokára a Gönczy újabb kiadásában új fordítás jelenik meg, elébe téve egy idegen vers négy sorát, Triller Bálint sziléziai költőtől (1655):

„Es kam ein Engel hell und klar
Vom Gott auffs feldt zum hirten dar,
Der war gar seer von Herten fro
Un sprach frölich zu in also.”

(Koch E. Gesch. des Kirchenlieds VIII. k. 21. l. Weimar, 261. l.)

A Gönczy fordítója ezt is lefordította úgy, ahogy ma a 82. d. mondja: Az Istennek szent angyala... s csak azután következik Luther éneke. Kár, hogy ezt az éneket nem az eredeti Luther-dallamra éneklük (Kapi 32. sz.), sem pedig az eredeti népi világi dallamra: Im thon wie man umb kreuze singt, hanem ahogyan Szügyi József mondja: „Ismeretlen német eredetű dallamra éneklük (t. i. a reformátusok).”

Elefánty Sándor.

(Folytatjuk.)

I R O D A L O M

Isten és az atom.

(Könyvismertetés.)

Írta: Dr. Morrison J. H. aberdeeni lelkész, angolból fordította: Forgács Gyula református lelkész. A Kálvin Könyvtár 31. sz. kiadványa. Budapest, 1938.

Annak a csodálatos átalakulásnak rajza ez a füzet, amely a természettudomány alapjaiban következett be a legutóbbi három-négy évtized folyamán. Előadásmódjának könnyedsége nem-szakember szá-

mára is érthető, sőt élvezetes olvasmánnyá teszi. Természetesen nem szabad azt várnunk egy 42 oldalas füzettől, hogy teljesen tiszta képet nyújtson olyan mélyen fekvő kérdésekről, amelyeket még nagy tudományos művek sem tudnak lezárni és összefüggő rendszerre kovácsolni. Éppen arra mutat rá a könyvecske, hogy a modern fizika forrongó átalakulásban van, s ügylátszik, hogy ennek folytán olyan természettudományi közfelfogás jön létre, amelyet örömmel üdvözöl a hívő keresztyén ember (a régebbi szomorú tapasztalatok után). Éppen ezért mély hálát érzünk a szerző és fordító iránt, hogy lehetővé tették számunkra a megismerkedést ezekkel a felszabadító gondolatokkal.

Ahhoz, hogy a nagy átalakulás tisztán álljon előttünk, vissza kell tekintenünk az út előző szakaszára. A múlt század természettudományi közfelfogását az úgynevezett „régí atomelmélet” jellemezte. Eszerint az egész világegyetem elemi alkotórészei az atomok örökkévaló és változhatatlan alapkövek. Ezek mozgása, kapcsolódása és szétválása hozza létre azt az ezerágú csodálatos valóságot, amit egyetemes életnek nevezünk. A látható és tapasztalható mindenség éppenúgy az atomokban leli végső magyarázatát, mint a láthatatlan és érzékfölötti szellemi világ (ha ugyan az utóbbi egyáltalán létezik. Ebben a múlt század sok tudósa erősen kételkedett.). „Kedvetben vala az atom”, így kezdődött a fizikusok bibliája, s ennek a nagy hőlcseégnek birtokában gúnyosan nevettek a tudósok azon a „mesén”, amely a Szentírás a világteremtést előadja. Laplace mondta ki ennek a felfogásnak bábeli-büszkeségű tételét: Nekünk már nincs szükségünk a világmagyarázatban Isten létének feltételezésére.

De ma már megállapíthatjuk, hogy ez a közfelfogás éppen tudományos oldalról tarthatatlanná vált, s szinte egyik napról a másikra összeomlott. A mai kor igazi tudása mély tisztelettel beszél a Biblia teremtés-történetéről, megvallva azt, hogy végeredményben ma sem tudunk többet mondani mélységben és tárgyi igazságban Mózes I. könyvének első részénél, sőt egyre több helyen találunk ennek az igazolására ott is, ahol nem keressük. Ez a nagy átalakulás két drámai fordulatban következett be. Egyik az „új atomelmélet” felfedezése. Eszerint az atom nem oszthatatlan örök-azonos valóság, hanem felbontható. Azt kell mondanunk, hogy az atom a maga végtelen parányiségében tulajdonképpen hihetetlenül gazdag energia-tartály, amely kiüríthető s újratölthető. Ehhez járult a radioaktivitás jelenségek, mely szerint a megváltozhatatlannak hitt vegyi elemek is átalakulnak bizonyos körülmények közt más elemmé. Ezekkel a tényekkel papírvárként omlott össze a régi atomkép.

A másik nagy fordulatot a Planck-féle kvantumelmélet jelenti. Ez abban áll, hogy a sugárzó testek (pl. egy égő villanykörte) energiájukat nem folytonosan, hanem igen kicsiny egyenlő adagokban, kvantumokban lövellik ki. A kisugárzott energia az elemi kvantum többszöröse. Nagy megdöbbenést keltett a tudományos világban ez az újdonság is, hiszen az addigi természettudományi világkép a folytonosságra volt felépítve, s a tudósok biztosra vették, hogy a természet nem csinál ugrásokat. Most pedig kiderült,

hogy a természet lényegéhez tartoznak az ugrás-szerűen végbemenő folyamatok.

Innen azután egyre-másra következtek olyan megállapítások, melyek kevéssel ezelőtt hihetetlenek lettek volna. A kvantum-szerűség tételéből logikus következtetéssel arra az eredményre jutottak, hogy az atomokban végbemenő folyamatokra nem állnak a mechanika törvényei. Tehát az atomokról mechanikus képet alkotni nem lehet. Ennek az a fontos következménye lett, hogy az anyag abszolútnak és kézzelfoghatónak hitt valósága (amelyre a régebbi természettudományi világkép támaszkodott) elmosódottá vált és kicsúszott a kezünkől. Nem lehet egyetemes világmagyarázat alapjává tennünk, hiszen a legnagyobb titok maga az anyag. Azután, ha az atomvégeredményben energia-központ, akkor maga az anyag is magánál magasabbrendű anyagtalan valóságra utal: az energiára. Ha pedig az energia a végső gyökere a tapasztalati valóságnak, akkor az anyag és szellem alapvalóságai jóval közelebb kerülnek egymáshoz örök ellentétük távolságából. Eddington Arthur szerint: „A világ anyaga ész-anyag.”

Ht van az a pont, ahol kiderül, hogy a tudomány nem gördíthet semmi akadályt a keresztyén hívő teremtés- vagy feltámadás-hite elé. Sőt akaratlanul is minduntalan megerősíti ezt. „Csak egy dolog van, amiről teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy nincs: az elmúlás” — mondja Ravasz László, s ezt ma a fizika is vallja.

Mindezt abban foglalhatjuk össze, hogy a fel-fülvalkodott természettudomány alászállott, s megálázkodásban találta meg igazán önmagát. A múlt század materializmusát az örök bábeli vállalkozás láza fűtötte, s az volt a célja, hogy Isten trónusára az emberi ésszt ültesse. Isten erre mindig így felel: „Dicsőségemet másnak nem adom” (Ézs. 42:8). Azóta a fizika új úton halad, s ekkor jött el nagy-szerű fejlődésének korszaka. Beteljesedett rajta a legegységesebb törvény: „Aki magát megalazza, felmagasztaltatik.”

Szele Tibor.

A magyar református egyházi zene húsz éve a Felvidéken címmel igen érdekes visszpillantást írt a „Zeneközlöny” januári, „felvidéki számába” Gáspár János, a Losoncon élő, neves zeneszerző. Az új köntösben megjelent folyóirat gazdag tartalmából kiemeljük vitéz Maklary Lajosnak, a felvidéki református kántorokat üdvözlő cikkét, Szücs György felvidéki levelét, Tálos József és Vágó Mihály aktuális cikkeiket. A lap zenei melléklete Gáspár Jánosnak énekhangra, orgona, vagy zongorakísérettel szerzett két egyházi műdalát hozza. Ezek közül a Szabadulás című szerzemény országos érdeklődésre tarthat számot, mert az illusztris szerző ezt a magasztosan szép és hazafias ünnepegeken is nagy sikerrel előadható művét, melynek szövegét Dr. Sziklay Ferenc írta — a felszabadulást követő napokban komponálta. A „Zeneközlöny” megrendelhető Szabó Gyula szerkesztő-kiadónál, Tiszaföldváról (Szolnok vm.). Előfizetési ára egy évre 10 P, félévre 5 P, negyedévre 2-50 P, egyes szám ára 1 P. Mutatványszámot kívánatra készségesen küld a kiadó.

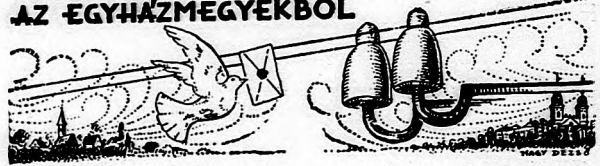
A Református Traktátus Sorozat, Virágh Sándor szerkesztésében (Budapest, IX., Kálvin-tér 8. sz., II. 17), tizenkét számból álló sorozatot adott ki, igen eleven, népies, építő, világos nyelvezetű füzetkeket, melyeket tömeges terjesztésre nagyon tudunk ajánlani. Egy példány ára 2 fillér. 50—500 példány rendelésekor 25%, 500 példányon felül 30%-os kedvezményt ad a kiadó. Az előttünk levő sorozat a következő: Búzás Józsi mesél (4-es szám, együtt). Egy kölcsönadott biblia. A déli harangszó. Akinek

bemutatkozott az Isten. Teljesítsd az Úrnak tett fogadalmadat. A Szentírásellenes „Jehova tanúi”. Áldott megbízás. Így hálnak meg a kálvinisták (1553). Tüzes kohóban. Ifjúság, tanyai lakosok vagy szórványban élő hittestvéreink kezébe ezeknél jobb és olcsóbb olvasnivalót nem adhatnánk.

Az alliance-i (Ohio, USA) magyar református egyház nemrég ünnepelte fennállása harmincéves jubileumát; az évfordulóra a régi kis templomot renoválták és megnagyobbították. A jubileumi ünnepségekről tartalmas emlékkönyvben számolt be a gyülekezet lelkipásztora, Kruchió Antal.

A Magyar Kálvinizmus című folyóirat, melyet öt éven át Dr. Sebestyén Jenő budapesti theol. tanár szerkesztett, január elsejével megszűnt.

HIREK AZ EGYHÁZMEGYÉKBŐL

BIHAR-ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE.

A bojti Református Leányegylet az elmúlt év őszén alakult meg s azóta a bojti leányok szorgalmas látogatói a heti összejöveteleknek, ahol több, mint 40 leány menetel az Isten országa felé vezető úton. A Leányegylet heti összejövetelein, melyeket a lelkipásztor vezet, ez a program: Igeolvasás és magyarázás mellett, az értelem fejlesztésére előadások, felolvasások tartatnak, azonkívül szórakozás. A Leányegylet első nyilvános szereplését február 12-én tartotta szép sikerrel. Az előadást Csávas Sándor lelkipásztor megnyitója vezette be, majd Ecsedy Aladár tahitófalu lelkipásztor három kedves, evangéliumi lélekkel átszótt, tanulságos szindarabja, szavalatok, énekszám és szavalókórus képezte a műsort. A szépen sikerült előadás jövedelméből a Leányegylet könyvtárat létesített.

A bojti református egyház részint az elemi iskolai növendékek által összeadott fillérekéből, részint az egyház és beltisztviselők adományából 14 drb Újszövetséget küldöttek a felvidéki református gyermekek között való szétosztásra a kárpátaljai református püspöki hivatalhoz. Ebből 2 darabot a gáti református elemi iskolásoknak küldöttek.

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

A debreceni Kistemplomban minden ünnep és úrvacsoraosztás előtt, az egész bűnbánati héten, előkészítő istentiszteletek tartatnak. Most a bojtfői úrvacsora előtt a sorozatos igehirdetés alapja János ev. XVII. részéből Jézus főpapi imája volt.

Ha hirdetőinknél vásárol, szíveskedjék a lapunkban megjelent hirdetésre hivatkozni.

GYÁSZROVA T

Dr. bernátfalvi Bernáth István földbirtokos, a hosszúpályi református egyház főgondnoka, élete 71. évében, hosszas szenvedés után, folyó évi február 17-én hirtelen elhunyt. Február 19-én temették el osztatlan részvét mellett a hosszúpályi családi sírboltba. Családi szent örökség volt számára az anyaszentegyház hű szolgálata. Boldogemlékü atya a debreceni egyházmegye gondnoka volt. Az egész Bernáth-család hű támasza volt a hosszúpályi egyháznak. Áldott legyen az igaznak emlékezete.

Szentpáli Gavallér Lajos nyug. táblabíró, ügyvéd, 62 éves korában, rövid szenvedés után folyó évi február 15-én elhunyt. Életét családjának és hivatásának szentelte. Özvegye és négy fia gyászolja; legidősebb fia Lajos, debreceni református egyházmegyénk nemrég megválasztott ügyésze. A B. F. R. A.

KÜLÖNFÉLÉK

Egyházkerületi közgyűlésünk határozata az áttérők előkészítése tárgyában.

Február elsején tartott egyházkerületi közgyűlésünk foglalkozott az egyházunk kebelébe áttérők ügyével. Dr. Ferenczy Károly missziói előadó, a püspök felhívására ez ügyben szabályrendeletet készített, mely minden irányban körültekintő, részletes útmutatást nyújt, úgy a nem-keresztényen való, mint a más keresztényen felekezetekhez tartozó egyének áttérése és egyházunk tagjai közé való felvétele tárgyában. A szabályrendelettervezetet le-tárgyalta és elfogadta az egyházkerület missziói bizottsága. Így került az a február 1-i közgyűlés elé.

Ezúttal nem tartjuk szükségesnek a szabályrendelet teljes szövegü közlését, az alább felderítendő okból. Általánosságban csak annyit jegyzünk meg, hogy erre a szabályzatra immár igen nagy szükség volt, mert az áttérők elfogadása terén régóta nagyonyis eltérő eljárások tapasztalhatók — ami az utóbbi időkben még kirívóbbá vált. De szükség van arra is, hogy ez az ügy országosan rendeztesse. Bölcs határozat volt tehát az, hogy a szabályrendelettervezet véleményadás céljából adassék ki az egyház-megyéknek; az onnan idején beérkező véleményeket tárgyalni fogja őszi egyházkerületi közgyűlésünk, s ugyanakkor a szabályrendelet felől is érdemileg határoz; végül az egész ügyet felterjeszti az Egyetemes Konventhez, hogy az áttérőkre szabályrendeletet még nem alkotott egyházkerületeket hasonló intézkedésre kérje.

Addig is, amíg a kérdés egyetemleges szabályozása megtörténik, a kebelbeli lelkipásztorokat az egyházkerületi közgyűlés elkötelezte arra, hogy a nem-keresztényen vallású áttérők felvételének előkészítését heti két óra alapulvétele mellett és megfelelő tananyag felolvasásával (II. Helvét Hitvallás, Heidelbergi Káté, Magyar Református Egyháztörténelem és Egyház-szervezet, Református Énekeskönyv) — legalább hat, legfeljebb 12 hónap alatt elvégezzék.

A Protestáns Irodalmi Társaság kétnapos konferenciát tartott Budapesten a theologia disztermben, folyó évi február 23—24. napjain. Mindkét nap két-két előadás hangzott el, a következő sorrendben. Első nap bevezető beszédet mondott D. Kapi Béla ev. püspök, a Protestáns Irodalmi Társaság úv. elnöke. Utána dr. Vasady Béla debreceni theol. tanár tartott előadást: „Egyház, állam, nemzet viszonya dogmatikai és keresztényen etikai szempontból.” Második előadó dr. Szentpéteri Kun Béla debreceni egyetemi tanár volt, előadása címe: „Egyház és állam jogi kapcsolatai”. A második nap programja ez volt: „Nemzeti állam és felekezeti iskola”, előadója D. dr. Pröhle Károly soproni ev. theol. professzor. „Kereszténység és nemzetevelés”, előadója dr. Mak-kai Sándor debreceni th. prof. Záróbeszédet mondott dr. Ravasz László püspök. Mindenik előadás gazdag, mélyen szántó és áldásokat hozó volt. Magas nivójú eszmecsere követte mindeniket s vitte előbbre a témát... Sajnos, ezúttal a részletekkel nem tudunk foglalkozni (lapzárlat miatt). A konferencia ügyére még alkalomadtán visszatérünk. Most csak annyit jegyzünk meg, hogy a konferencia *vidéken* nem volt eléggé meghirdetve. Így az érdeklődés mérsékelte volt, holott a legszélesebb körű figyelmet megérdemelte volna.

KÜLFÖLDI HÍREK

Franciaország. A franciaországi KIE egy, a múlt hónapban kibocsátott és minden jóakarató emberhez intézett felhívásában egyebek között a következőket írja:

„Franciaország veszélyben van! A gazdasági és pénzügyi lezülles, a politikai gyűlölködés, az osztályharcok az egyik franciát a másikkal szembeállítják. A zabola nélküli materializmus minden ideált lerontott, minden önzetlen cselekedetnek útját állja. Ez így nem mehet tovább! Sok jó hazafi érzi ezt, és hazája megújításán dolgozni óhajt. Ezt a megújítást azonban a *politikai pártoktól nem várhatjuk*, mivel nagyobb részük már eddig is arról tett bizonyosságot, hogy tehetetlen és a kompromisszumok meg a felelősségérzet abszolút hiánya miatt a nemzet előtt hitelét veszítette (!). Franciaország erkölcsi megújítását csakis független, önzetlen, hívő és lelkiismeretes emberek végezhetik el, akik mindnyájan az együttműködés szellemében dolgoznak. Ez a szellem az Evangéliumnak, a megértésnek, a megbocsátásnak, a testvériségnek szelleme...”

Ez a fent említett nehéz gazdasági helyzet látszik meg abban a tényben is, hogy amidőn a múlt év folyamán egyesült francia református egyház a hívektől ötmillió frankot kért (ennyire lett volna szüksége, hogy elindulhasson), az öt helyett csak kettőt kapott... „Minden munkaág pénztára üres.” A párizsi missziói társaság veszélyben. Az európai és a bennszülött misszionárius családok a nyomor szélén állanak. Ezek az Afrikában és egybült levő egyházak aggodalommal, egyben bizalommal tekintenek reánk, mondván, hogy akik életre hívták, azok nem fognak cserbenhagyni, s ha ez

mégis megtörténne: ez az állapot az elsónél ezeroszeresen gonoszabb lenne...

A francia keresztyén iskolatígy ezzel szemben örvendetes fellendülést mutat! Igaz, hogy forrásaink főleg a római katolikus iskolák nagymértékű szaporodásáról s ezzel szemben az ú. n. „laikus” (állami, vallástalan) iskolák apadásáról számolnak be. — A francia katolikusok a keresztyén iskolázás céljára évenként egymilliárd frankot áldoznak! (Kb. 91 millió pengő.) (Mi innen a távolból úgy látjuk, hogy ez a francia róm. kath. szellemű iskolázás, mint általában az egész ottani római katolicizmus, nem oly kizárólagos, nem oly gyűlölködő, mint amilyen *o it* lenni szokott, ahol óriási vagyona még az államtól is függetleníti!!)

Viszont a keresztyén szellemi iskolázásnak ez az előretörése az állami tanítók szindikátusát arra indította, hogy a parlament baloldali pártjaihoz egy vészkiáltást intézzen, amelyben a ker. iskoláztatás terjedése által előállható „borzasztó” következményekre mutat rá... Ez a borzasztó következmény pedig nem más, mint a francia ifjúság rekrisztianizálása!

*

Egyesült Államok. Egy methodista ujság megállapítja, hogy az Egyesült Államokban ezelőtt ötvenhat évvel a lakosságnak csak 19,9%-a tartozott valamilyen egyházhoz. Ma az összlakosságnak csaknem a fele: 49,9% valamely egyháznak bejelentett tagja. (Tehát kb. 64 millió bejelentett és csatlakozott egyháztag!) A nagyszámú protestáns egyházak összes tagállománya: kb. 31 millió, a római egyházé 21 millió. Hogy a hiányzó 10 millió miféle egyházakhoz tartozik, a cikkíró errenézve nem ad felvilágosítást. — A cikkíró a vallásos élet színvonalának az USA-államban való emelkedését annak tudja be, hogy a nagy háború megpróbáltatásai sok — addig közömbös — lelket felráztak.

*

A főrabbi hálája. „Azon sokszoros és súlyos elnyomások között, amelyeknek az emberi méltóság a jelen világban oly sokszor áldozatává válik: nem lehet megindulás nélkül szemlélni a hálának és emelkedettségnek azon bizonyosságait, amelyek minden oldalról a Szentatya felé szállanak, aki meg nem szűnő energiával harcol a lelkiismeret szabadságáért! Idevonatkozólag XI. Pius pápának a nemzetközi régészeti kongresszus alkalmával tartott beszéde hatalmas visszhangot keltett. (Természetesen azon országok kivételével, amelyek bűnösnek, avagy büntársnak érezve magukat, a beszédet hallgatással mellőzték!) A Szentatya nemcsak a katolikus lelkiismeret nevében beszélt, mint minden hívőnek atya, hanem úgyis, mint ember, aki elárulva látja az emberi méltóságot. A dicső aggnak a totális államokkal szemben tanusított rettenthetetlen magatartása az egész világot méltán megindította. Azonban a pápához intézett összes köszönő iratok között a legmélyebb átérzésről az a sürgöny tanuskodik, amelyet az egyiptomi főrabbi Pacelli bíboroshoz intézett.”

„Arra kérem Eminenciádat, hogy a Szentszék lábaihoz méltóztasson odahelyezni az egyiptomi zsidóság hálájának és csodálatának hódolatteljes tiszteletadását, azokért a nagylelkű tiltakozó szavakért, amelyeket őszentsége nem szűnik meg han-

goztatni az elnyomásnak és gyűlölségnek azon dicsőtelen rendszabályai ellen, amelyeket az igazságnak, a szeretet és irgalmasság isteni törvényeink *ellenségei* foganatosítanak! Őszentsége az egész emberiség disze, mert nemcsak olyan minőségben emel szót, mint a keresztyén egyház legfőbb feje, hanem úgyis, mint az örök morál és az emberi lelkiismeret legfőbb tekintélye, akihez a legsúlyosabb káromlások se tudnak felérni.”

Haim Nahoum, egyiptomi főrabbi.

*

Ehhez a cikkhez a magunk részéről mindössze annyi hozzátenni valónk van, hogy mi az egyiptomi főrabbinak fenti megnyilatkozásaért köszönetünket jelenthetjük! Hiszen ő a római pápaság olyan jellemvonására hívja fel a figyelmünket, amely eddig a mi szemünk előtt még rejtve volt, hogy t. i. : a pápai szék a lelkiismereti szabadság legfőbb őre! Mi ennek a felfedezésnek nagyon örülünk, és reméljük, hogy majd ezután pl. állások betöltése alkalmával nem a vallásfelekezeti hovatartozandóságot, hanem egyedül az arra érdemességet fogják tekintetbe venni, úgy Egyiptomban, mint — Magyarországon!... De a sürgöny többi kijelentése arra is reményt nyújt, hogy egy *ilyen* mentalitású pápai szék azt a 962,000 holdat fel fogja szabadítani és meg fogja engedni, hogy belőle az a 3.000,000 magyar, sőt színmagyar nincstelen is megkapja azt, ami őt megilleti! „Az egész emberiség disze” ezt a csekélységet igazán nem fogja megtagadni!... Szeretett magyar egyházának éhező magyar gyermekeitől...

Nagy László.

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

743—1939. szám.

KÖRLEVÉL

Dr. Kovács János: „A mentés” című könyvének beszerzése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1939. évi január hó 17-én 110,720—1939. IX. o. ü. szám alatt kelt leirata alapján (l. Hivatalos Közlöny 1939 február 1-én kelt 3. sz.) utasítom a vezetésem alatt álló egyházkerület valamennyi közép-, középfokú és alsóbbfokú iskola igazgatóját, hogy Dr. Kovács János: „A mentés” c. könyvét a tanári (tanítói) könyvtár számára legalább egy példányban rendelkezék meg. A könyvet a Vármegegyék és Városok Országos Mentőegyesülete (Budapest, II., Lánchíd-u. 19—21. sz.) önköltségi áron, példányonként 50 fillérért bocsátja rendelkezésre az intézeteknek.

Debrecen, 1939 február 17.

Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

744—1939. szám.

KÖRLEVÉL

a gimnáziumi (leánygimnáziumi) tanulóknak a polgári iskolába történő átlépésének a módosításairól.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1939. évi január hó 16-án 132,225—1939. IX. ü. szám alatt kelt rendelete alapján (l. Hivatalos Közlöny 1939 február hó 1-én kelt 3. sz.) utasítom a vezetésem alatt álló egyházkerület valamennyi polgári iskolájának az igazgatóját a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által kiadott rendelet szerinti azonos eljárásra.

Debrecen, 1939 február 17.

Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
778—1939. szám.

KÖRLEVÉL

a közép- és középfokú iskolák tanári testületeihez.

A debreceni református Kollégium négyszázéves jubileumára gomblyukba való jelvények készültek 40 filléres árban és művészi kivitelű bronz emlékérmék 3 P 50 filléres árban.

Az összes református közép- és középfokú iskoláknak, amelyek régen jórészen a Kollégium partikulái voltak, ezt szíves figyelmükbe ajánlom s kérem, hogy a jelvényeket az ifjúság körében, az érmeiket pedig a tanári, tanítói körökben s a Kollégium volt tanítványai és barátai közt terjesszék. Kaphatók a menetjegyirodáknak. Debrecen, 1939 február 20.

Dr. Révész Imre, püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
782—1939. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli gyülekezetek presbitériumaihoz és lelkipásztoraihoz, valamint összes iskoláink igazgatóihoz.

Tudomásulvétel és mihezartás végett közlöm egyházkerületünk 95—1939. számú határozatát:

„Az egyházkerületi missziói bizottság előterjesztése alapján

egyházkerületünk foglalkozván az. ú. n. egyházi bálók kérdésével, megállapítja, hogy — bár az Egyetemes Konvent 63—1936. sz. határozatában kifejezett világos és félreérthetetlen elvi állásfoglalás, valamint a református ifjúsági és leányegyesületi munka konventileg megállapított alapelvei között olvasható utalás éppen elég útmutatást jelentett a gyakorlat számára — bizonyos, kívánatosnak éppen nem nevezhető esetek további ismétlődésének megakadályozása végett szükséges a kérdés gyökeres s az elvi állásfoglaláson túlmenően, határozott rendelkezésekkel történő rendezése:

közgyűlésünk azért felkéri az Egyetemes Konventet a megfelelő intézkedések megtételére, hogy azok ellen, akik akár egyházi, akár iskolai vonatkozásban — ideértve természetesen a református nevet viselő egyesületeket is — érthetetlen közönnyel és felelőtlenességgel szembehelyezkednek az Egyetemes Konvent álláspontjában kifejezésre jutott református keresztyén alapelvekkel, fegyelmi úton is el lehessen járni:

addig is, míg az Egyetemes Konvent e kérdésben egyetemesen intézkedik, egyházkerületünk — utalással az 5354—1938. sz. püspöki körlevélben foglaltakra is — ki mondja, hogy a kebelbeli egyházakra és iskolákra valamint az azokban működő és a református nevet viselő egyesületekre nézve — természetesen távolról sem óhajtván érinteni magánszemélyek egyéni jogait — fegyelmi felelősség terhe alatt kötelezővé teszi az Egyetemes Konvent elvi álláspontjához való alkalmazkodást.“

Debrecen 1939 február 20.

Dr. Révész Imre, püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
819—1939. szám.

KÖRLEVÉL

a tiszántúli egyházkerület valamennyi lelkipásztorához.

Az úgynevezett zsidótörvény református egyházunkat abból a szempontból érdekli, hogy miként alakul egyházunk zsidó származású tagjainak életsorsa. Ebből kifolyóan reánk, lelkipásztorokra és az egyház előjáróira kötelesek hármanak.

1. Legelsősorban az, hogy a törvény hatására lélekben megkeseredett testvéreinket igyekezzünk megnyugtani és vigasztalni. A vigasztalásnak alapfogolata nem lehet más, mint az, hogy ha valaki egészen és igazán a Krisztusé: élete függetlenné vált a világ szerint való javaktól és előnyöktől: tehát Krisztusban van csak a vigasztalás, de benne ez a vigasztalás teljes. Ehhez járuljon a szeretetnek az a bizonyágtétele, hogy zsidó származású református hittestvéreinket ezentúl is éppen olyan szeretettel és megbecsüléssel vesszük körül, ha magyarságuk és keresztyénségük kifogástalan, mint ahogy azt eddig is tettük.

2. Az egyházban második fontos dolog az, hogy az

egyházi életbe ne engedjük bevinni a származás kérdését. Ha egyházi tisztségekre eddig zsidó származású egyéneket alkalmasnak találtunk, magunkat cáfolnánk meg, ha most elejtünk azért, mert rajtunk kívül álló tényezők az államélet bizonyos vonatkozásaiban más szempontokat érvényesítenek. Természetes dolog, hogy ha valamelyik gyülekezetben jelszavak hatása alatt nyugtalanság és követelés jelentkeznék, maguk az érdekelt atyafiak tegyék megfontolás tárgyává, mivel építik jobban Isten országát: azzal-e, ha megvívják egy választási harcot, vagy azzal, ha jószántukból a küzdelem elől visszalépnek. Sok alázatosság, kölcsönös bizalom és szeretet kell ilyen esetben a döntéshez.

3. Mindazoknak a reformátusoknak, akiket a zsidótörvény létfenntartásukban fenyeget, igyekezzünk hathatós segítségükre lenni, megemlékezve az apostol parancsáról: „Cselekedjünk jót mindenkivel, kiváltképpen a mi hitünknek cselédeivel“ (Gal. 6: 10). Jövőjükért, fájdalom, kezeséget nem vállalhatunk, de inkább arra törekedjünk, hogy itthon maradjanak, mintsem, hogy kivándoroljanak. Minél teljesebben beolvadtak, magyarságuk és keresztyénségük minél kifogástalanabb, annál inkább kívánatos az, hogy köztünk maradjanak.

Ha azonban az illető arról volna meggyőződve, hogy új hazát kell keresnie, még ebben is menjünk segítségére, legalább azzal a kevéssel, amit értük tehetünk. Ez pedig az, hogy figyelmüket felhívjuk keresztyén anyaszentegyházunknak arra a segítő munkájára, amely elsősorban keresztyén vallású zsidónak siet testvéri támogatására. Ennek a mozgalomnak magyarországi képviselője a Skót Misszió lelkésze, kedves tisztársunk: *Knight György* úr Budapest, VI., Vörösmarty-u. 49. (Lehet hozzá magyarul írni.)

Ha tehát Lelkipásztor testvéremnek gyülekezetében olyan egyén akadna, aki magát földművelésre átképeztetve, kivándorolni akarna, forduljon a megadott címre és kérje onnan a közelebbi felvilágosítást és támogatást. De csak abban az esetben, ha az illető már kivándorlás mellett döntött.

Bízom abban, hogy Lelkipásztor testvéreim ezt a kényes ügyet bölcseséggel, óvatossággal, szeretettel, nemzetünk és felsőbbségünk iránt köteles tisztelettel és hűséggel végzik el. Legyen szabad az egész ügy kapcsán felhívnom szíves figyelmüket az ugyane számban megjelenő „Nyílt Levél“ c. közleményemre is.

Kelt Debrecen, 1939 február hó 22.

Dr. Révész Imre,
püspök.

Szerkesztői üzenetek.

Egyházmegyei tudósítóinkat nagy szeretettel kérjük, hogy tudósításaikat méltóztassanak a lehetőség szerint rövidre szabni. Lapunk legközelebbi számában is feltűnően nagy teret foglaltak el az egyházmegyei hírek, aminek az a következménye, hogy érdemi, irányt jelző, közérdekű cikkeink kimaradnak. Ezek nélkül pedig nagymultú lapunk lassanként „híradóvá“ (hogy ne mondjuk „hírharsonává“) minősül. Ne értsen félre senki bennünket! Az egyházmegyei hírekre szükség van, azokhoz a jövőben is ragaszkodunk: csak lényegesen rövidebb formába öntve s a dolgok meritumára mutatva, úgy, hogy azokból „épülünk egymás hite által“. Nem szívesen tesszük azt, hogy a tudósításokból részleteket töröljünk; még kevésbé, hogy átírjuk azokat... Kegyeskedjenek testvérszívvvel és megértéssel fogadni tiszteletteljes kérésünket.

TARTALOM:

Böszörményi Jenő: Vasárnapi beszámoló
Révész Imre: Nyílt levél több debreceni református atyánkfiahoz
Erdős Károly: Átdolgozás vagy revízió?
Elefánt Sándor: Énekeskönyvünk dícséreteinek eredete
Irodalom — Hírek az egyházmegyékből — Gyászrovat — Különfélék — Külföldi Hírek — Hivatalos értesítés — Szerkesztői üzenetek — Hirdetések

RUFF MIHALY

modern szobafestő, mázoló
és bútortényező vállalata

VÖRÖSMARTY-
UTCA 3. SZÁM.

TELEFONSZÁM: 33-57.

Boldog házasság

KOSTYA

jegygyűrűivel

Templomi kegyszerek, órák, ékszerek és
ezüst dísz tárgyak nagy választékban

SZÉCHENYI-UTCA 1.
DEBRECEN. (RÉVÉSZ-TÉR 1. SZ.)

Földek, házak, telkek
eladása, vétele, bérlete

ügyében forduljon bizalommal

Dienes Jozsef

O. F. B. ingatlanforgalmi irodájához
DEBRECEN, Bethlen-utca 21. szám

123 megbízható cégnél

nyújt vásárlási lehetőséget! Egy helyen
jelent fizetési kötelezettséget! A havonta
megújuló állandó továbbvásárolhatóság jogával!

**a „Takarékosság”
Kereskedelmi R.-T.**

bevásárlási rendszere, mely a mai gazda-
sági helyzet legmegfelelőbb beszerzési
módját biztosítja a vásárlóközönség
számára

A „TAKARÉKOSSÁG” vásárlási igazolványai és utal-
ványai a „Takarékosság” igazgatóságánál igényelhetők

Debrecen, Deák Ferenc-u. 6. sz.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedés

Alapította:

DEBRECEN

Sesztina János 1819-ben.

Telefon: 20-06 és 15-48

Ipari-, mezőgazdasági-, háztartási-,
gázoltalmi- és légvédelmi cikkek.

Jándi református egyházközségnek szállított 598 kilogrammos
„Gróf Bethlen István-harang”

ÜGYELJÜNK A KERESZTNÉVRE!

MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS
HARANGÖNTŐ MESTERE

Szlezák László

harang- és ércön-
töde, harangfelszer-
elési és haranglábgyára

Budapest, XIII., Petneházy-u. 78.

(Frangepán-u. mellett)

SAJÁT HÁZI
Telefon: 291-3-53

KITÜNTETVE: Párisi világkiállításon dísz-
oklevéllel, 8 nagy arany- és 1 ezüstéremmel,
több állami díszoklevéllel

Mielőtt harangot rendelnének, forduljanak teljes
bizalommal a régi és megbízható céghez!!!

SZÁMTALAN ELISMERŐ LEVÉL!

Előnyös fizetési feltételek!
Költségvetés és kiszállítás díjtalan!